

VRAGEN WEBINARREEKS ROBUUSTE WATERSYSTEMEN | INTEGRALE INTRODUCTIE

1 VRAGEN VOOR TIM VAN HATTUM

Hoe reageren klimaatsceptici op jouw boodschap van hoop ?

Ons verhaal is een realistisch toekomstbeeld. Als je heel kritisch kijkt naar hoe de wereld er nu voor staat en op welk traject we zitten om klimaatdoelen te halen, dan wordt het natuurlijk een enorme uitdaging om dit allemaal te realiseren. Dat is ook precies de reden waarom wij dit verhaal gemaakt hebben: het levert een perspectief op en een richting voor actie. Het is heel duidelijk dat de komende 10 jaar cruciaal zijn om de CO₂-uitstoot omlaag te brengen, en als we dat niet gaan realiseren komen we in hele andere scenario's terecht. Dan hoor je klimaatsceptici bijna niet meer.

We hebben ongeveer 10 jaar voordat tipping points bereikt zijn, met alle gevolgen van dien. Hebben we die tijd wel?

Dat is het grootste risico wanneer je een verhaal op die (lange) termijn presenteert. Het is precies niet de boodschap dat we 100 jaar hebben om ons voor te bereiden op veranderingen die we door moeten voeren die we willen brengen. We willen benadrukken dat we naar een lange termijn visie moeten en dat we daar nu naar moeten handelen. We zijn heel erg druk met allerlei korte termijn problemen van het hier en nu, bijvoorbeeld de stikstofproblematiek. Maar we weten dat er echt andere grote veranderingen moeten komen om die stikstofproblematiek voorgoed op te kunnen lossen. Met onze 'honderd-jaar' kaart komen we ook een beetje uit de belangen voor het hier en nu, en is er veel minder discussie over ieders belang. Nu kunnen we wat verder weg dromen.

Wel deel van jullie verhaal hebben we zelf in de hand en welk deel is afhankelijk van coöperatie in Europa of wereldwijd?

Als het gaat om klimaatproblematiek, dan is het belangrijk dat de hele wereld in actie komt. Daar proberen wij ons als klein land ook een beetje achter te verschuilen. Nederland loopt voorop op het gebied van klimaatadaptatie. We zijn ongelooflijk goed in watermanagement, en daar heeft ons land ook grotendeels onze welvaart aan te danken. Op het gebied van klimaatmitigatie lopen we niet voorop. Wereldwijd is er ongelooflijk veel actie nodig, maar een voortvarend land als Nederland zou echt een voortrekkersrol mogen hebben. Op het gebied van klimaatmitigatie hebben we dat nu niet. Op een hele hoop vlakken hebben we een hoop kennis in huis en laten we dat benutten om echt te laten zien hoe het moet. Laten we die leiderschapsrol spelen.

Zijn er al iconische projecten die onderdeel zijn van jullie toekomstvisie?

Ja, er zijn veel mooie voorbeeldprojecten. Een voorbeeld is de boerderij van de toekomst. Dit is een Wageningen onderzoek waarbij we kijken naar hoe we op een andere manier naar de kringloop landbouw toe kunnen. Ruimte voor de rivier en building with nature zijn andere mooie voorbeelden. Maar een belangrijke boodschap is dat we veel pilot projecten doen, maar wat er nu nodig is om onze kaart te realiseren is dat we van deze pilots naar enorm grote schaal gaan. We moeten opschalen om de transitie te versnellen.

Zijn er al dingen concrete veranderd sinds het presenteren van jullie uitkomsten Tim?

Ons verhaal heeft veel positieve reacties opgeleverd. Er blijkt een enorme behoefte aan een hoopvol toekomstperspectief. De urgentie is het afgelopen jaar weer toegenomen na wederom een droog jaar dat bovendien het warmste jaar ooit was wereldwijd. Ook de aandacht voor nature-based oplossingen groeit wereldwijd. 2020 had het jaar van de nature-based solutions moeten worden maar werd het jaar van corona. Juist door de lockdowns neemt het besef van het belang van een groene en gezonde leefomgeving toe en daarmee de roep om meer ruimte voor natuur en natuurlijke processen. Belangrijkste is ervoor te zorgen dat we groen uit deze crisis komen want we moeten juist nu hard aan de slag.

Tim : hoe zie jij landbouw alleen op kleigrond op lange termijn? Rigoreuze verplaatsing van bedrijven? 2 is over 100 jaar de huidige bebouwing stedelijk gebied compleet vervangen?

De plantaardige productie zal vooral op de vruchtbare kleigronden plaatsvinden. Dat wil niet zeggen dat in de andere gebieden helemaal geen landbouw meer plaatsvindt. Ook daar liggen kansen voor bijvoorbeeld

meer natuurinclusieve landbouw, natte teelten en voedselbossen. Maar er komt ook meer ruimte voor natuur. Een deel van de huidige bebouwing wordt inderdaad vervangen door nieuwe gebouwen die klimaatpositief zijn en gemaakt van duurzame bouwmaterialen. Tegelijkertijd wordt de komende jaren een groot deel van de bestaande bebouwing verduurzaamd. De snelheid waarmee dat gebeurt moet snel omhoog.

2 VRAGEN VOOR SEBASTIAAN SCHEP

De kaart van Tim is 'expert-based judgement'. Wat vind je er van dat het geen wetenschappelijk onderzoek is geweest?

Dat vind ik geen probleem. De kaart laat een wenkend perspectief zien op basis van input van verschillende onderzoekers. Het gaat niet over de details, maar over de grote lijnen. Zo'n kaart helpt om in actie te komen. Er zitten veel elementen in die ik ook in mijn presentatie noem. Beide werelden zijn nodig en kunnen volgens mij heel goed samengebracht worden.

Tim liet een bekende cartoon van Mackay zien. Na de golf van COVID-19 volgen die van recessie, klimaatverandering en verdwijning van de biodiversiteit. Wat vond je van deze cartoon en moeten we deze cartoon niet uitbreiden met een enorme tsunami van water?

Prachtige cartoon! En zeker, we missen water, bijvoorbeeld als basis voor biodiversiteit. Hoewel het water natuurlijk ook symbolisch terugkomt in de golf zelf.

Een andere stressfactor is de kosten. We proberen om meer integraal de watertransitie aan te pakken en meer samen te werken. Maar we werken nog wel heel sectoraal. Zijn we goed bezig met het maken van een goede inschatting als we het hebben over maatschappelijke (economische en sociale) kosten? Nog even los van alle klimaatgevolgen.

Het klopt dat we nog heel sectoraal werken. Dit is misschien wel het belangrijkste knelpunt om tot verandering te komen. Dit kan beter. Er zijn bijvoorbeeld voorbeelden van goed uitgevoerde MKBAs, waarbij wel integraal naar opgaven gekeken is, zoals in het Friese veenweidegebied. Dat laat zien dat natuurlijke oplossingen (BwN) in de verhouding tussen kosten en baten beter scoren dan traditionele oplossingen. Het helpt heel erg om kosten en baten goed in beeld te brengen en is een belangrijk onderdeel van de systeemanalyse.

Je presentatie gaat over de casus van Amsterdam. Wat hebben we nog nodig op korte termijn om dit breed uit te rollen en zijn er al mooie projecten elders?

Voorbeelden van systeemanalyses zijn er gelukkig genoeg, maar een integrale analyse komt moeilijk van de grond. Dit heeft te maken met het knippen van budgetten en taken. Daardoor wordt er bijna nooit gevraagd om een integraal verhaal. Die stap moet gemaakt worden. Als je er dan ook nog een MKBA achter aan plakt, dan kan het echt veel beter zijn dan dat wat we nu doen.

Als je de juiste watermaatregelen voor Amsterdam neemt was is dan de consequentie voor Rotterdam? Hebben we daar dan genoeg water voor het haven gebied?

Jazeker. Maatregelen in het stroomgebied van de Rijn maken het watersysteem van Amsterdam en Rotterdam beide klimaatrobuster. Ik pleit zeker niet voor een herverdeling van water, zodat het ene gebied profiteert ten koste van een ander gebied. In algemene zin is het dus heel zinvol als Nederland de samenwerking intensificeert met andere landen in het stroomgebied van de Rijn. Eén van de sleutels van een klimaatrobuster Nederland ligt immers in handen van ons buurland.

Dan mis je wel het terrestrisch gedeelte, en die relatie lijkt ons ook belangrijk?

Daar zit ook een groot deel van de oplossing, op het landelijk gebied. Daar moet water vast worden gehouden, daar moet veenvorming weer op gang worden gebracht, de bodem worden hersteld en natuur hersteld en ontwikkeld.. De relatie terrestrisch - aquatisch is essentieel.

Nog een laatste goede overweging of tip?

Kom in actie! Zoek de samenwerking op en zoek naar andere netwerken.

3 VRAGEN VOOR BEIDE

Wat dromen kinderen tegenwoordig als het gaat over klimaat en milieu?

Sebastiaan: mijn dochter van 6 maakt zich heel druk over de wereld. Ze is heel blij met het werk dat ik doe, maar dan moet ik het wel waarmaken.

Tim: tijdens een klimaat-les vertelde ik het gebruikelijke verhaal over droogte en de klimaatellende die op ons afkomt. Ik zag letterlijk angst in de ogen van de kinderen. Dat deed me wel beseffen wat voor een verhaal we aan het vertellen zijn. We weten wat er moet gebeuren om het op te lossen. Het verhaal dat ik nu vertel is veel meer oplossingsgericht. Hoe ziet de wereld er uit als we gedaan hebben wat we moeten doen?

Is er niet veel meer regie vanuit het rijk nodig voor de transitie opgave? Het lijkt nu allemaal erg vrijblijvend met veel decentralisatie en weinig regie. en hoe kijken jullie aan tegen verdergaande decentralisatie zoals voorgestaan in de nieuwe Omgevingswet in relatie tot noodzakelijke samenwerking tussen overheden om een dergelijk toekomstbeeld te realiseren?

We zijn inderdaad van mening dat er een sterkere regierol door de centrale overheid genomen moet worden. Vroeger hadden we een ministerie van VROM. De opgaven van nu vragen een landelijke en centrale aanpak. Dat kan je niet alleen bij de gemeenten leggen. Het vraagstuk is hiervoor te complex en verantwoordelijkheden zijn te veel versnipperd.

Hoe gaan we ervoor zorgen dat we op korte termijn leren hoe onze watersystemen nu functioneren?

Gelukkig is er al veel kennis voor handen en weten we van verschillende watersystemen hoe ze functioneren. Er is wel meer aandacht nodig voor integrale analyses van onze watersystemen, waarin ten minste water-overlast-, droogte- en waterkwaliteitsopgaven integraal worden beschouwd. We moeten verder de urgentie van een goed begrip verankeren in ons beleid en hier ook naar handelen. Enerzijds zijn aanvullende analyses benodigd, zeker niet overal hebben we het begrip dat nodig is. Anderzijds is het ook belangrijk om beslissingen op basis van kennis en inhoud te nemen. Een mooie manier om hiermee echt breed aan de slag te gaan en kennis te ontwikkelen is door de toepassing van echte integrale analyses in proeftuinen. Uiteindelijk gaat het erom de wateropgave in samenhang met andere opgaven te beschouwen.